

זרקור על התוכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים שברמת הגולן והדרוזים והצ'רקסים שבגליל ובכרמל 2025–2029

בתאריך 9 במרץ 2025 אישרה הממשלה שתי החלטות ממשלה לשנים 2025–2029: האחת עבור היישובים הדרוזים והצ'רקסים בגליל ובכרמל (החלטה 2856), והשנייה עבור היישובים הדרוזים שברמת הגולן (החלטה 2857).

שתי ההחלטות מגבשות יחד תוכנית חומש כוללת לפיתוח כלכלי-חברתי של היישובים הדרוזים והצ'רקסים בצפון, תוך התאמה לצרכים האזוריים הייחודיים של כל מרחב.

תוכנית הפיתוח בגליל ובכרמל מתמקדת בחיזוק הרשויות המקומיות ובקידום תחומי מפתח כגון: חינוך, רווחה, תעסוקה, תחבורה, תרבות, תשתיות ציבוריות, סביבה ופיתוח אזורי תעשייה – תוך מתן כלים לרשויות מבוססות לקידום צמיחה אזורית בת קיימא.

תוכנית הפיתוח ברמת הגולן מותאמת ליישובים קטנים ומרוחקים יותר, ומתמקדת בהנגשת שירותים בסיסיים, חיזוק תשתיות חינוך ורווחה, שיפור הנגישות התחבורתית, ותמיכה בהון האנושי המקומי – במטרה לצמצם פערים ולחזק את החוסן הקהילתי.

היקף התקציב הכולל לשתי ההחלטות עומד על כ-3.9 מיליארד ש"ח – כ-3.4 מיליארד ש"ח ליישובי הגליל והכרמל וכ-0.5 מיליארד ש"ח ליישובי רמת הגולן. מתוך סכום זה, כ-2.6 מיליארד ש"ח הם תקציב תוספתי.

עיקרי התוכניות לפיתוח היישובים הדרוזים והצ'רקסים ופריסת התקציבים לפי משרדי הממשלה

משרד הרווחה והביטחון החברתי

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה כ-83 מיליון ש"ח להרחבת שירותי הרווחה, בדגש על חיזוק מחלקות רווחה ברשויות המקומיות, תגבור מענים לילדים ונוער בסיכון, טיפול במשפחות במצוקה, והרחבת שירותים לאוכלוסיות מוחלשות.

תקציב כולל הקמה וחיזוק של מרכזים קהילתיים, שילוב עובדים סוציאליים ייעודיים, ופיתוח מענים פסיכו-סוציאליים מותאמים לקהילות הדרוזיות והצ'רקסיות.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה **15 מיליון ש"ח** לטובת תגבור שירותי הרווחה ביישובי התוכנית. הפעולה מתמקדת בפריסה דיפרנציאלית של שירותים, פיתוח מענים לאירועי טראומה וסבבי לחימה, והרחבת סל השירותים הקהילתיים ביישובים מרוחקים.

משרד החינוך

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה **כ-335 מיליון ש"ח** למכלול השקעות בתחומי החינוך, בדגש על צמצום פערים, קידום מצוינות והנגשת שירותים.

- 170 מיליון ש"ח מוקצים לחינוך הפורמלי: תגבור מקצועות הליבה, פיתוח תשתיות לימוד, חיזוק ההון האנושי, קידום מיומנויות עתיד, פדגוגיה מותאמת, לימודי עברית וזהות.
- 50 מיליון ש"ח מוקצים לחינוך הבלתי פורמלי: הכשרות מנהיגות, חיזוק מעורבות חברתית, הכנה לשירות משמעותי והעצמת בני נוער.
- 15 מיליון ש"ח להסעות תלמידים, כולל באזורים קשים לגישה.
- יתרת התקציב נועדה לתכנון מערכתי ברשויות, מימון פיילוטס חדשניים ומענים חינוכיים גמישים.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה **כ-50 מיליון ש"ח**, תוך התאמה לצרכים הייחודיים של יישובי הגולן.

- 25 מיליון ש"ח מוקצים לחיזוק מוסדות חינוך קיימים והשלמת תשתיות חסרות.
- 15 מיליון ש"ח מוקצים לפעילות חינוך בלתי פורמלי: חוגים, תנועות נוער, חינוך קהילתי והעשרה.
- 10 מיליון ש"ח מופנים להסעות תלמידים, בדגש על אזורים מרוחקים.

משרד התחבורה והבטיחות בדרכים

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה **כ-537 מיליון ש"ח** לפיתוח תחבורתי כולל:

- 260 מיליון ש"ח לשדרוג כבישים עירוניים, טבעתיים וחוצי יישובים.
- 277 מיליון ש"ח לשיפור תחבורה ציבורית, כולל מסופים, תחנות קצה, תמרור ותיאום סטטוטורי.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה כ-50 מיליון ש"ח:

- 46 מיליון ש"ח לפיתוח תשתיות תחבורה בסיסיות ביישובי הגולן.
- 4 מיליון ש"ח להקמת מסופים ותחנות קצה עבור תחבורה ציבורית.

משרד הבינוי והשיכון

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה כ-400 מיליון ש"ח להסרת חסמים תכנוניים, שיקום ופיתוח תשתיות בשכונות ותיקות, והקמת מוסדות ציבור.

- חלק מהתקציב מיועד לפיתוח במרקם הוותיק – כולל ניקוז, חשמל, תקשורת ובטיחות.
- תתבצע השקעה בתכנון מפורט בקרקעות פרטיות, תוך שימוש בכלי רישום מוסדרים.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

מוקצים כ-30 מיליון ש"ח לפיתוח ושיקום שכונות, לרבות מוסדות ציבור בשכונות ותיקות וחדשות. דגש יושם על הסרת חסמים הנובעים מהיעדר כדאיות כלכלית ועל שיפוי בגין הפקעות לצורך הרחבת תשתיות ומבני ציבור.

משרד הפנים

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה מעל 600 מיליון ש"ח, המיועדים ל-3 אפיקי פעולה עיקריים:

- 520 מיליון ש"ח לתקציבי איזון וחיזוק תקציב שוטף ברשויות המקומיות.
- 120 מיליון ש"ח לפיתוח תשתיות בסיס כמו כבישים, תאורה ומבני ציבור.
- 100 מיליון ש"ח לפעילות המועצה הדתית הדרוזית, תחזוקת בתי תפילה ומבני דת, והסדרת שירותי דת ברשויות.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

התקצוב פחות נרחב, אך כולל חיזוק תקציב שוטף לרשויות הגולניות, תקציבי פיתוח למבני ציבור, ותמיכה באחזקת מוסדות דת ופעילות דתית שוטפת ברשויות המקומיות הקטנות.

משרד הכלכלה והתעשייה ורשות החדשנות

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה כ-60 מיליון ש"ח לטובת פיתוח אזורי תעשייה, תמרוץ מעסיקים, וסיוע לעסקים קטנים.

■ 40 מיליון ש"ח לפיתוח והרחבת אזורי תעשייה, כולל הכשרת קרקע, תשתיות ושדרוג פארקים תעשייתיים.

■ 15 מיליון ש"ח לתמיכה בעסקים קטנים ובינוניים.

■ 5 מיליון ש"ח לקידום תעסוקה ייעודית דרך הכשרות מקצועיות ותמריצים למעסיקים.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה כ-15 מיליון ש"ח:

■ 10 מיליון ש"ח לפיתוח אזור תעשייה ייעודי ביישובי הגולן, כולל תכנון והקמה.

■ 5 מיליון ש"ח למסלול תמרוץ הון אנושי: תמריצים למעסיקים המשלבים בני העדה הדרוזית בעבודה בתעשייה עתירת ידע.

משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה סך של 8 מיליון ש"ח לעידוד חדשנות טכנולוגית ביישובים:

■ תמיכה ביזמות טכנולוגית, עידוד הקמת חברות הזנק ופעילויות חינוך מדעי לנוער.

■ השקעה בפיתוח הון אנושי טכנולוגי מקומי בשיתוף רשות החדשנות.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה סך של 4 מיליון ש"ח לפעילויות מדע וחדשנות טכנולוגית, תוך שימת דגש על חינוך בלתי פורמלי לתלמידים וקידום מיומנויות עתיד.

משרד הגליל, הנגב והחוסן הלאומי

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה כ-50 מיליון ש"ח, בפריסה על פני חמש שנים. התקציב נועד לקידום פרויקטים אזוריים לחיזוק החוסן הקהילתי, הפעלת מרכזי נוער, קידום מנהיגות צעירה, הקמת תשתיות מים וביוב, ומיתוג תיירותי ליישובים. כמו כן, כולל התקציב תמיכה במבני ציבור, לרבות הצטיידות ושיפוץ, בשיתוף הרשויות המקומיות.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה כ-11 מיליון ש"ח, מתוכם:

- 8 מיליון ש"ח לפיתוח מבני ציבור, כולל תשתיות מים וביוב.
- 2 מיליון ש"ח לפעילות בתחום הצעירים ומרכזי נוער.
- 1 מיליון ש"ח למיתוג תירותי ומיזמים אזוריים.

משרד התרבות והספורט

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה סך כולל של **54 מיליון ש"ח**:

- 25 מיליון ש"ח לפעילויות תרבות והרחבת תשתיות תרבות.
- 27 מיליון ש"ח לתשתיות ספורט במסגרת תוכנית המתקנים הלאומית.
- 2 מיליון ש"ח להשלמת מרכז המורשת הדרוזית בג'ת.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה כ- **6 מיליון ש"ח**:

- 3 מיליון ש"ח לפעילויות תרבות ואירועי מורשת.
- 3 מיליון ש"ח לתשתיות ספורט ותגבור פעילות קהילתית ספורטיבית ביישובים.

המשרד להגנת הסביבה

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה **21 מיליון ש"ח** לפרויקטים סביבתיים כגון: חינוך סביבתי, הכשרת צוותים ברשויות, טיפול בפסולת, התמודדות עם משבר האקלים ופיקוח ואכיפה סביבתית.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה **3.5 מיליון ש"ח** לפעולות דומות, אך מותאמות לקנה המידה המצומצם של היישובים בגולן.

משרד החקלאות וביטחון המזון

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה **50 מיליון ש"ח** לטובת: מענקי השקעה לחקלאים, הקמת תשתיות מים ודרכים חקלאיות, הכשרות מקצועיות לחקלאות מתקדמת, תמיכה בהקמת חוות חקלאיות ושימוש בטכנולוגיות חדשניות.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה **10 מיליון ש"ח**, בפריסה על פני השנים 2025–2029, לטובת מטרות דומות כגון: ביטחון מזון, הקמת חלקות מודל, פתיחת דרכים חקלאיות, שדרוג תשתיות מים לחקלאות מקומית.

משרד התיירות

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד יוביל פיתוח תשתיות תיירות, מתקני אירוח, ושיווק תיירות אזורי, תוך תיאום עם המשרד לפיתוח הגליל והנגב והרשויות המקומיות. התקצוב מפורט פחות, אך נכלל כחלק מתוכנית המיתוג והפיתוח הכלכלי האזורי.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

המשרד מקצה **10 מיליון ש"ח** לפיתוח תיירות ביישובי הגולן, מהם 5 מיליון מתקציבו ו-5 מיליון מתקציבי החלטת הממשלה. הפעולות כוללות הקמת תשתיות, שדרוג אתרים קיימים, והובלת מיתוג תיירותי חדש.

משרד האנרגיה והתשתיות

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד מקצה **מיליון ש"ח** לפיתוח פרויקטים בתחום האנרגיה המתחדשת, התייעלות אנרגטית ואגירת אנרגיה מקומית ביישובים, במטרה לשפר את העצמאות האנרגטית ולצמצם פערי תשתיות.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

תקציב דומה בגובה **מיליון ש"ח** מוקצה, בפריסה שנתית שווה, לקידום אותם תחומים – תוך התאמה לתנאי השטח הייחודיים בגולן.

משרד ראש הממשלה (הרשות לפיתוח הדרוזים והצ'רקסים)

בהחלטה 2856 (גליל וכרמל):

המשרד אחראי לתכלול ובקרה כוללת של יישום התוכנית. מוקצים כ-**10 מיליון ש"ח** לתכנון אסטרטגי, קידום קולות קוראים, הסרת חסמים בין-משרדיים, וליווי מקצועי לרשויות המקומיות. הרשות מופקדת על דיווחים שוטפים, הפקת מדדים ותכלול ביצועי המשרדים.

בהחלטה 2857 (רמת הגולן):

הרשות פועלת במתכונת זהה, בשיתוף פעולה עם כלל המשרדים. התקציב המשוך לה בהחלטה זו כלול במסגרת התוספתית, ונועד לריכוז מאמץ בין-משרדי, בניית תוכניות פעולה ורתימת שותפויות אזוריות.

טיפים לארגוני החברה האזרחית

התוכנית הממשלתית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים לשנים 2025–2029, כפי שעוגנה בהחלטות הממשלה 2856 ו-2857, כוללת תקציבים ייעודיים ויעדים מגוונים בתחומי חינוך, רווחה, תעסוקה, סביבה, תרבות וחוסן קהילתי.

עבור ארגונים הפועלים בזירות אלה מומלץ להיערך לאיתור קולות קוראים והזדמנויות שיתוף פעולה עם משרדי הממשלה והרשויות המקומיות. ניתן לפעול כגופים משלימים בשירותים חינוכיים וקהילתיים, תכניות לתעסוקת נשים וצעירים, טיפול רגשי או תמיכה בבני נוער, ובפרט ביישובים המצויים באזורים מרוחקים בעלי מאפיינים גאוגרפיים, תרבותיים ותחבורתיים ייחודיים.

השתלבות מוצלחת בתוכנית תתבסס על התאמה לצרכים המקומיים, גמישות תפעולית ויכולת לעמוד בדרישות משרדי הממשלה מבחינת בקרה, מדידה ודיווח. לצד זאת, מומלץ לפעול גם להעמקת השותפות עם הרשויות עצמן – לא רק כמספקי שירותים, אלא כשותפים לפיתוח תשתיות קהילתיות ולקידום חוסן אזרחי ארוך טווח.

מוזמנים להיות איתנו בקשר לשאלות והתייעצויות נוספות,

צוות תארא TARA